

Sygn. akt I USK 150/22

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania małoletniego A. B. reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego matkę K. B.

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie Śląskim w Katowicach

o ustalenie niepełnosprawności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 18 stycznia 2023 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

z dnia 4 lutego 2022 r., sygn. akt IV Ua 69/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z 7 stycznia 2021 r. Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Częstochowie zaliczono małoletniego A. B. do osób niepełnosprawnych ze wskazaniem przyczyny niepełnosprawności 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe), 07-S (choroby układu oddechowego i krążenia). W pkt 8 decyzji wpisano, że małoletni nie wymaga konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby. Natomiast w pkt 7 wpisano, że małoletni nie wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy

innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie Śląskim w Katowicach, orzeczeniem z 17 marca 2021 r., zmienił zaskarżone orzeczenie w części ustaleń dotyczących pkt II oraz pkt 5 i orzekł: symbol przyczyny niepełnosprawności - 12-C oraz konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby - wymaga.

Na skutek odwołania A. B., reprezentowanego przez przedstawicielkę ustawową K. B., od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu d/s Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie Śląskim w Katowicach z 17 marca 2021 r., Sąd Rejonowy w Częstochowie, wyrokiem z dnia 15 października 2021 r., oddalił odwołanie. Sąd Rejonowy ustalił, że A. B. urodził się 2014 r. W wieku 6 lat rozpoznano u niego zespół Aspergera. Nie jest leczony farmakologicznie. Posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i wczesnego wspomagania rozwoju. W wieku 6 lat zmienił przedszkole na terapeutyczne. Z dalszych ustaleń Sądu I instancji wynika, że w zakresie samoobsługi wymaga niewielkiej pomocy, polegającej na przygotowaniu ubrania. Odwołujący samodzielnie ubiera się, zakłada buty, posługuje się łyżką, pije z kubka, załatwia potrzeby fizjologiczne. Śpi z mamą lub z bratem. Na podwórko wychodzi razem z braćmi. Jeździ na rowerze, gra w piłkę. Odwołujący jest dzieckiem niepełnosprawnym, ale nie jest konieczna stała lub długotrwała opieka i pomoc innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Wymaga współdziału na co dzień opiekuna w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji, tj. pkt 8 orzeczenia, który został małoletniemu przyznany. Odwołujący komunikuje się swobodnie z otoczeniem, nawiązuje kontakt werbalny bez udziału opiekunów. Jest prawidłowo zorientowany we wszystkich kierunkach adekwatnie do wieku. Samodzielnie komunikuje się z otoczeniem, porusza się; jedynie z racji wieku poza domem musi przebywać pod nadzorem osoby dorosłej. Wymaga niewielkiego wsparcia w zakresie samoobsługi, tj. ubierania się. Pozostałe czynności (spożywanie posiłków, czynności fizjologiczne) wykonuje samodzielnie. Sąd I instancji ustalił stan faktyczny sprawy na podstawie akt Wojewódzkiego Zespołu d/s Orzekania o

Niepełnosprawności w Województwie Śląskim w Katowicach oraz opinii biegłej sądowej z zakresu psychiatrii lek. med. K. F.. Zdaniem Sądu Rejonowego nie budzi wątpliwości fakt, że małoletni jest osobą niepełnosprawną, jednakże stan jego zdrowia oraz subiektywne przekonanie przedstawicielki ustawowej, nie dają podstawy do uznania, że małoletni wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonego A. B., reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego K. B., od wyroku Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 15 października 2021 r., Sąd Okręgowy w Częstochowie, wyrokiem z dnia 4 lutego 2022 r., oddalił apelację. Sąd II instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego oraz ocenę prawną dokonaną przez ten sąd. Zdaniem Sądu Okręgowego strona apelująca myli pojęcia niezdolności do samodzielnej egzystencji z pojęciem stanów chorobowych, które uzasadniają konieczność stałej opieki i pomocy dziecku. Apelujący nie wskazał żadnych konkretnych błędów i uchybień w toku rozumowania Sądu Rejonowego i takich też nie dopatrył się sąd okręgowy. Ustalenia Sądu Rejonowego znajdują natomiast pełne potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym, a wyciągnięte z niego wnioski są logiczne i mieszczą się w granicach swobodnej oceny dowodów. Sąd Rejonowy bowiem prawidłowo, w celu ustalenia punktu 7 orzeczenia, dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego, lekarza specjalisty z zakresu psychiatrii, który dysponował dokumentacją psychologiczną, przedszkolną (opinie o uczniu) i medyczną zgromadzoną przed zespołem do spraw orzekania o niepełnosprawności i po zapoznaniu się z całokształtem załączonej do akt postępowania administracyjnego dokumentacji oraz po przeprowadzeniu badania przedmiotowego stwierdził, że mimo występujących u odwołującego schorzeń jest on osobą zdolną do samoobsługi, lecz tylko wymaga wsparcia w zakresie samoobsługi. W tej sytuacji zarzuty apelującego, jako stanowiące nieuzasadnioną polemikę z prawidłowymi wnioskami opinii biegłego sądowego, stanowią w istocie subiektywne odczucie o stanie zdrowia dziecka i nie zasługują na uwzględnienie.

W skardze kasacyjnej z dnia 29 kwietnia 2022 r. pełnomocnik K. B. - przedstawicielki ustawowej odwołującego A. B. zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego

w Częstochowie z dnia 15 października 2021 r. w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, a to: art. 278 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. zdanie drugie, a także art. 278 k.p.c. w zw. z art. 286 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. zdanie drugie w zw. z art. 381 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., polegające na:

- rozstrzygnięciu niedających się usunąć wątpliwości, których wyjaśnienie wymagało wiadomości specjalnych z zakresu psychiatrii i psychologii, w oparciu o własne przekonanie Sądu drugiej instancji bez przeprowadzania dowodu z opinii uzupełniającej biegłych sądowych lub opinii innych biegłych sądowych, w sytuacji gdy zachodziła potrzeba zasięgnięcia wiadomości specjalnych, w związku z nowymi dowodami oraz okoliczności zaistniałymi w toku postępowania już po sporządzeniu opinii przez biegłą psychiatrę K. F., a także już po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji, a nadto

- wydaniu rozstrzygnięcia wyłącznie w oparciu o opinię biegłego psychiatry, w sytuacji gdy ujawnione w toku postępowania okoliczności związane ze schorzeniem odwołującego A. B. oraz objawami tego schorzenia, dla wydania rozstrzygnięcia wymagały zasięgnięcia wiadomości specjalnych z zakresu psychiatrii oraz psychologii dziecięcej, w związku z czym Sąd drugiej instancji powinien był uzupełnić postępowanie dowodowe, dopuszczając dowód z zespołu biegłych sądowych z zakresu psychiatrii oraz psychologii dziecięcej, a także

- wydaniu rozstrzygnięcia w oparciu o opinię biegłej psychiatry K. F., w sytuacji gdy biegła nie wypowiedziała się co do wszystkich okoliczności dotyczących objawów chorobowych odwołującego, pomimo iż wynikały one z materiału dowodowego udostępnionego biegłej, a co za tym idzie opinia była w tym zakresie niepełna i niemożliwe było rozpoznanie przez Sądy *meriti* istoty sprawy, gdyż kwestie te wymagały wiadomości specjalnych, które to uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż Sądy *meriti* dokonując oceny czy małoletni A. B. wymaga stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji (w rozumieniu art. 6b ust. 3 pkt 7 ustawy o rehabilitacji zawodowej), większość kwestii związanych z chorobowymi objawami i zachowaniem chłopca rozstrzygnęły w sposób

samodzielny i według własnego przekonania, podczas gdy ich rozstrzygnięcie wymagało wiadomości specjalnych.

Podnosząc powyższy zarzut pełnomocnik skarżącej wniósł uchylenie w całości wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 4 lutego 2022 r. oraz wyroku Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 15.10.2021 r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Częstochowie, a także o zasądzenie od Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Województwie Śląskim na rzecz A. B. kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania strona skarżąca wskazała na oczywistą zasadność skargi oraz zachodzącą nieważność postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy przypomnieć, że skarga kasacyjna podlega badaniu (na etapie przedsądu) w zakresie spełnienia przez nią warunków formalnych. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w

warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym bowiem razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a jego zadaniem nie jest przecież dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie pełnomocnik strony skarżącej, formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, z jednej strony powołał przepisy art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., z drugiej natomiast strony wskazał na oczywistą zasadność skargi oraz zachodzącą nieważność postępowania – a więc przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c. Nie wiadomo więc dokładnie, na jakich podstawach strona skarżąca chciała rzeczywiście oprzeć swój wniosek – tym bardziej, że wniosek nie zawiera żadnego uzasadnienia w tym zakresie. Domyślać się jedynie można, że skoro skarżąca nie wskazała jako podstaw skargi kasacyjnej żadnych zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, to pomimo błędnego wskazania przepisów art. 398⁹ §1 pkt 1 i 2 k.p.c. nie miała jednak zamiaru opierać swojego wniosku na przesłankach występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Przechodząc do wniosku opartego na przesłance przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy podkreślić, że w jego motywach powinien być zawarty wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie swych twierdzeń (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy przepisów

prawa i doszukiwania się ich znaczenia (tak m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). W niniejszej sprawie nie mamy do czynienia z oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej. A nadto, w skardze kasacyjnej z dnia 29 kwietnia 2022 r., poza samym powołaniem się na przesłankę jej oczywistej zasadności, nie zostało zawarte żadne uzasadnienie prezentowanego przez stronę skarżącą stanowiska w tym zakresie – co w zasadzie uniemożliwia analizę tej przesłanki jako podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Podobnie, jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołuje się na występowanie w sprawie nieważności postępowania art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., to w jego uzasadnieniu także powinny znaleźć się odpowiednie wywody potwierdzające te okoliczności. Pomimo tego, iż Sąd Najwyższy nieważność postępowania bierze zawsze pod rozwagę z urzędu przy rozpoznaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), to mimo wszystko obowiązkiem strony skarżącej, która wskazuje na przesłankę nieważności, jako podstawę uzasadniającą wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jest wykazanie tej przesłanki przez wyjaśnienie, z jakiej przyczyny i na jakiej podstawie stawia ona zaskarżonemu wyrokowi tego rodzaju zarzut (postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 czerwca 2021 r.,

II USK 132/21, Legalis nr 2667710). W skardze kasacyjnej nie zostało zawarte jednak żadne uzasadnienie wniosku opartego o tę ustawową przesłankę.

W niniejszej sprawie strona skarżąca nie wykazała więc istnienia powołanych przesłanek przedsądu. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera bowiem jurydycznego wyводу, potwierdzającego słuszność tezy o kwalifikowanym naruszeniu przez Sąd drugiej instancji jakichkolwiek przepisów. W rzeczywistości strona skarżąca zmierza wyłącznie do podważenia ustalonego przez Sądy orzekające stanu faktycznego sprawy, co usuwa się spod rozeznania i kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574 czy wyrok z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681). Tymczasem Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Sąd Najwyższy w swoim dotychczasowym, ugruntowanym orzecznictwie uznał, iż ocena stanu zdrowia osoby w wieku do 16-tego roku życia, dokonywana w celu ustalenia, czy jest ona osobą niepełnosprawną oraz w celu określenia wskazań związanych z jej niepełnosprawnością (sposobów jej kompensacji), musi uwzględniać następujące okoliczności. W pierwszej kolejności konieczne jest ustalenie, czy u takiej osoby występują stany chorobowe wymienione w § 2 ust. 1 pkt 1-9 rozporządzenia z 1 lutego 2002 r. w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz.U. Nr 17, poz. 162 ze zm.). Po ustaleniu, że jeden lub kilka takich stanów chorobowych występuje, ustala się z kolei, czy powodują one upośledzenie stanu zdrowia w okresie przekraczającym 12 miesięcy oraz określa się przewidywany czas (okres) ich trwania. W sytuacji, w której występujące u osoby w wieku do 16-tego roku życia stany chorobowe, wymienione w § 2 ust. 1 pkt 1-9 rozporządzenia, upośledzają stan zdrowia tej osoby w okresie przekraczającym 12 miesięcy, dokonuje się zaś następnie oceny, czy powodują one niezdolność do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie się z otoczeniem, w sposób uzasadniający konieczność zapewnienia całkowitej i stałej opieki lub pomocy w stopniu przewyższającym zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku. Równocześnie w ramach

opisanej oceny sprawdza się, czy ustalone stany chorobowe pociągają za sobą zaburzenia funkcjonowania organizmu w stopniu na tyle znacznym, że wymaga on systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem. Ostatecznie w ramach tej oceny bierze się także pod uwagę okoliczności wymienione w § 2 ust. 2 rozporządzenia. Dopiero tak przeprowadzona kompleksowa ocena stanu zdrowia osoby w wieku do 16-tego roku życia uzasadnia zaś określenie, czy osoba ta jest niepełnosprawna oraz – w przypadku stwierdzenia niepełnosprawności – jakich wskazań (czynności) o charakterze kompensacyjnym wymaga, przy czym o rodzaju tych wskazań (określonych w odniesieniu do dziecka w wieku do 16-tego roku życia w art. 6 ust. 3 pkt 5, 6, 7 i 8 ustawy o rehabilitacji) będzie decydował poziom stwierdzonego naruszenia sprawności fizycznej lub psychicznej. W przedmiotowej sprawie taka właśnie kompleksowa ocena stanu zdrowia skarżącego została przeprowadzona. Sądy *meriti* oparły ją na wnioskach wynikających z opinii biegłego sądowego, specjalisty z dziedziny psychiatrii, która zawiera diagnozę występującego u skarżącego stanu chorobowego i stopnia jego nasilenia oraz jednoznacznie potwierdza wprowadzić niepełnosprawność, a w ramach wskazań kompensacyjnych konieczność współudziału na co dzień jego opiekuna w procesie leczenia, rehabilitacji i edukacji, jednakże stwierdza także jednoznacznie, że odwołujący nie wymaga konieczności zapewnienia stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Występujące u skarżącego stany chorobowe sprawiają bowiem, że wymaga on większego zakresu opieki niż dziecko zdrowe w tym samym wieku, jednakże nie powodują niezdolności do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, poruszanie się oraz komunikowanie się z otoczeniem.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.